

mondta, hogy a mi rádióadóink és újságjaink hazudnak, kifogásolta az uránmércek [kitermelésben] dolgozó szovjet szakértők jelenlétét, és rágalmazta országunknak a Szovjetunióval való kapcsolatait. Vagy pedig Remus Sitariu, a Matematika-Fizika Kar IV. évfolyamos hallgatója és Mircea Popovici, a Mechanika Kar IV. évfolyamos hallgatója, akik szerint elhibázott pártunk vidékpolitikája.

Közli Ioana Boca: 1956 – un an de ruptură. România între internaționalismul proletar și stalinismul antisovietic. București, 2001, Fundația Academia Civică, 388–392. p.

41.

Az RMP Politikai Bizottság ülésének jegyzőkönyve

Bukarest, 1956. november 13.

Az ülésen részt vesznek: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Nicolae Ceaușescu, Iosif Chișinevschi, Chivu Stoica, Miron Constantinescu, Alexandru Drăghici, Mogyorós Sándor, Constantin Pîrvulescu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan és Ștefan Voitec elvtársak. Meghívott Fazekas János elvtárs. Az ülés 12 órakor kezdődik. Elnököl Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs.

Napirend:

I. Rövid beszámoló a magyarországi események alkalmából Kolozs tartományban és a Magyar Autonóm Tartományban végzett pártmunka eredményeiről.

II. Rövid beszámoló a [hadsereg] Főparancsnoksága által hozott intézkedésekről.

III. Az Oktatási Minisztérium vezetésének megerősítéséről.

IV. A kötelező beszolgáltatás kérdéséről.

V. A járási pártbizottságok irányítása alatt álló városi pártbizottságok jogosítványainak kiszélesítéséről, és a párttagok és tagjelöltek nyilvántartásának a községi pártbizottságok általi vezetéséről.

VI. Folyó ügyek.

I. Miron Constantinescu elvt. a magyarországi események alkalmából a Kolozs tartományban folytatott pártmunka eredményeiről számol be, Fazekas János elvtárs pedig a Magyar Autonóm Tartományban folytatott pártmunka eredményeiről.⁵³

II. Alexandru Drăghici elvt. rövid beszámolót nyújt az RNK területén való teljes rend biztosításához szükséges intézkedések megtételével megbízott Főparancsnokság által hozott intézkedésekről. A tárgyalások nyomán az RMP Politikai Bizottsága az 1. és 2. pontokban felmerült kérdésekkel kapcsolatban a következő intézkedések megtételét jelöli ki:

a) Felhasználva azt a tapasztalatot és azokat a jó módszereket, amelyek Kolozs-, valamint a Magyar Autonóm Tartományban gyakorlati eredményeket hoztak, az

⁵³ Az RMP PB 1956. október 24-i ülésén úgy határozott, hogy az erdélyi és határmenti tartományokban Bukarestből kiküldött teljhatalmú megbízottak irányítsák a politikai munkát. Másnap Miron Constantinescu Kolozsvárra, Fazekas János Marosvásárhelyre utazott.

RMP KV Titkársága készítsen intézkedési tervet ezen munka folytatására és a jó tapasztalatoknak az összes többi tartományra való kiterjesztésére. Írjanak elő konkrét intézkedéseket a dolgozó parasztság körében folytatott munka javítására, hogy erősítsék a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségét. Az intézkedési terv keretei között fordítsanak különös figyelmet a tanulók és egyetemi hallgatók körében folytatott munkára.

b) Ami a tevékenyen megnyilvánuló ellenséges elemeket illeti, az illetékes állami szervek teljes szigorúsággal járjanak el velük szemben.

c) Az RMP KV Titkársága készítsen elemzést az ifjúság körében végzett pártmunkáról és az IMSZ tevékenységéről az IMSZ-szervezetek munkájának javítására vonatkozó konkrét javaslatokkal ellátva, amelyet a PB egy elkövetkező ülésén vitassanak meg.

III. Az Oktatási Minisztérium vezetőségének megerősítésére vonatkozóan

1. Az RMP PB határozatot hozott Ilie Murgulescu elvt.-nak az oktatási miniszteri tisztségből való felmentéséről és Miron Constantinescu elvt.-nak, a Minisztertanács első alelnökének e tisztségbe való kinevezéséről.

2. C. Pîrvulescu, N. Ceaușescu és L. Răutu elvtársak az RMP Politikai Bizottságának megbízásából Ilie Murgulescu elvtárral megbeszélést fognak folytatni az Oktatási Minisztérium tevékenységében tapasztalt súlyos hiányosságokról, rámutatva azokra az okokra is, amelyek miatt megszületett az a határozat, hogy őt leváltásuk oktatási miniszteri tisztségéből.

3. A PB elhatározta Coriolan Drăgulescu és Teodor Bugnariu felmentését oktatási miniszterhelyettesi tisztségükből, valamint Bányai Lászlónak, Constantin Nicuțának és Gheorghe Ploeșteanunak az oktatási miniszter helyetteseivé való kinevezését. Constantin Daicoviciunak oktatási miniszterhelyettesé való kinevezése az után történjék, hogy megvizsgálták múltbeli politikai tevékenységét.⁵⁴

4. Az Oktatási Minisztérium dolgozzon ki konkrét intézkedési tervet a tanulók és egyetemi hallgatók társadalmi összetételének javítására, a közép- és felsőfokú tanintézmények tantervének javítására a tanterv zsúfoltságának megszüntetése végett, a közép- és felsőfokú tanintézményekben a marxizmus-leninizmus oktatásának javítása érdekében, az idegen nyelvek oktatásának szabályozására és az iskolai fegyelem megerősítésére. Hasonlóképpen hozzanak intézkedéseket a tanári testület ellenőrzése érdekében, hogy ki lehessen zárni az oktatásból a tevékenyen megnyilvánuló ellenséges elemeket, valamint egyéb intézkedéseket a tanulók és hallgatók tanulási és lakhatási feltételeinek javítására.

⁵⁴ Constantin Daicoviciu (1898–1973), történész-régész, kultúrpolitikus. A kolozsvári Ferenc József egyetemen kezdte tanulmányait, majd a kolozsvári román tannyelvű egyetemek tanára (Ferenc Ferdinánd 1923–1944, Victor Babeș 1945–1959, Babeș-Bolyai 1959–1968), dékánja (1944–1947) és rektora volt (1957–1968). 1948-ban politikai karrierje ideiglenesen megszakadt jobboldali múltja miatt, de szakmai tekintélye és a dáákó-román kontinuitás elméletének megalapozásában szerzett érdemei miatt 1955-től az Akadémia rendes tagjává választották, 1957-ben rövid ideig oktatásügyi miniszterhelyettes, 1968–1973 között az Állami Tanács alelnöke volt. 1945–1973 között az Erdélyi Történelmi Múzeum igazgatói posztját is betöltötte. Halála után szülőfaluját (Căraivan, Krassó-Szörény megye) Constantin Daicoviciu-nak keresztelték át.

IV. A kötelező beszolgáltatások kérdéséről

Az RMP Politikai Bizottsága elhatározta egy konkrét javaslatokat tartalmazó dokumentációs anyag elkészítését, hogy a PB egy következő ülésén megvitathassák a kötelező kvóták kérdését.

V. A járási irányítás alatt álló városi pártbizottságok jogosítványainak kiszélesítéséről és a párttagok és tagjelöltek nyilvántartásának a községi pártbizottságok általi vezetéséről

Az RMP PB jóváhagyja az RMP KV Titkárságának a járási irányítás alatt álló városi pártbizottságok jogosítványainak kiszélesítésére és a párttagok és tagjelöltek nyilvántartásának a községi pártbizottságok általi vezetésére vonatkozó javaslatait. (Függelékben mellékelendő.)

VI. Az RMP Politikai Bizottsága még a következőket határozta:

a) A jövőben már ne tartsák meg a kohászati és gépgyártó üzemek elmunkásainak országos tanácskozásait.

b) Jóváhagyatik Cornel Fulger elvt.⁵⁵ felmentése az RMP KB Építésügyi Osztályának vezetői tisztségéből, és javasoltatik a Craiovai Tartományi Pártbizottság első titkárává való megválasztása.

c) Jóváhagyatnak a Párt Ellenőrző Bizottságának azon ajánlásai, hogy állítsák vissza Balogh Edgár elvt. párttagságát, semmisítsék meg a Gaál Gábort a pártból kizáró határozatot és részesüljön post mortem rehabilitációban, állítsák vissza Demeter János párttagságát, helyezték vissza a pártba Kacsó Sándor és Takács Lajos⁵⁶ elvtársakat 1945-ös, a pártba való felvételük kezdetétől számítandó jogviszonnyal.

d) Jóváhagyatik, hogy Dumitru Mănescu elvt.-at, a szénügyi miniszter helyettesét nevezzék ki a Kvarc Főosztály főigazgatójává is.

e) A PB tagjainak a tartományi pártbizottsági üléseken való részvételét illetően, az a döntés született, hogy az RMP KV Titkársága a konferenciák időpontjának kitűzése után konzultáljon a PB tagjaival annak megállapítása végett, hogy az elvtársak közül ki tud majd részt venni a konferenciákon.

f) Ami az ország különböző részeiből származó dolgozók azon kívánságát illeti, hogy segítsünk a magyar népen, megállapodás született, hogy a PB részéről Gh.[eorghe] Apostol elvt. foglalkozzon ezzel a kérdéssel, és adjon utasítást a pártszerveknek, hogy a felajánlott segélyeket a Vöröskereszten keresztül összesítsék és küldjék a Magyar NK-ba.

Az ülés 16.30-kor ért véget.

Készült 2 példányban.

S.K. aláírás: Gheorghiu Dej

ANIC, fond CC al PCR, Cancelarie, dos. 172/1956, 2-5. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

55 Cornel Fulger (1924–1983), kommunista politikus, az RMP KV póttagja (1955–1965), nemzetgyűlési képviselő (1957–1965).

56 Takács Lajost ekkor nevezték ki a Bolyai egyetem rektorává Bányai László helyett.

42.

A Kolozs tartományi Securitate feljegyzése egy lefoglalt levélről

Kolozsvár, 1956. november 13.

A megnevezett Bibó László, kolozsvári lakos, Kossuth Lajos utca 1. a következőket mondta⁵⁷ a Sztálin tartományban lakó Bibó Máténak, Apáca falu, Nagy utca 319.

Magyarországon folytatódnak a harcok. Közel 100 000 halottról van eddig tudomásunk. Nálunk még nem történik semmi. Az itteni román lakosság minduntalan ellentmond a magyaroknak. A Victor Babeş Egyetem fölfegyverezett, de ez még egyelőre nem jelent semmit.

Azonnal ellenőrizni a fegyverekkel kapcsolatos állításokat. Oda kell irányítani egy ügynököt, aki tisztázni fogja, hogy honnan tudja az illető, hogy a Victor Babeş Egyetemen fegyverkeznek.⁵⁸

ACNSAS, fond Informativ, dosar 5336, vol. 1, 21. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

43.

Máthé János naplója

Magyarhermány (1956. november)

Az október végén kezdődött magyarországi felkelés híre mint becsapódó gránát érte a vörös pártkönyves társaságot és a körülöttük hajlongó salakot. Lélegzet-visszafojtva lesték a rádió minden zörrenését. A bérezelt vezérkar riadót fúvatott, október 28-tól kezdve éjjelenként tíz főből álló őrség kellett kiálljon, hogy amíg a kullancshad a paplan alatt pihen, vigyázzon a népi demokrácia vívmányaira. A magyarországi megmozdulás rendkívüli izgalmat váltott ki a nép körében. Szilárd volt a meggyőződés, hogy a Budapesten elindult lavina fejleményeként a leigázott európai államokban összeomlik a vörös pokol. Éppen mint az 1940 évi bécsi döntés idején, ezekben a napokban is szünetelt minden munka. Türelmetlenül vártuk az újabb és újabb híradásokat, s az elszenvedett gyötrések néma tűréséből, bár figyelve és fojtott hangon, már feltört a számadásra készülés hangja: Na, tolvajok, most imádkozzatok! Sajnos – a keleti hóhér – akár egy évszázaddal előbb, most is vérbe fojtotta a szabadulásra törekvő megmozdulást. Letörve, elkeseredve, elcsüggedve hallgattuk a vörös hóhér brutalitásáról szóló híreket. Dermedség feküdt újra az erdélyi magyarság lelkére.

Máthé János, Magyarhermány kronológiája 1944–1965. Budapest, TLI Kv. K-3087/2005, 64–65. f.

⁵⁷ Románul „a spus”. Helyesen: írta.

⁵⁸ Kézzel írt szöveg.